

راههایی برای تقویت املاي دانش آموزان

مقطع ابتدایی زیر بنای مقاطع دیگر تحصیلی می باشد و در مقطع ابتدایی نیز پایه اول اساس پایه های دیگر می باشد و هر چقدر دانش آموزان در این پایه بهتر آموزش ببینند در پایه های دیگر راحت تر هستند و بالعکس ؛ در پایه اول دو درس ریاضی و فارسی (قرائت فارسی و املاي فارسی کلیدی هستند و بیشترین ساعات به این دو درس اختصاص می یابد و از بین دو درس ذکر شده درس فارسی از اهمیت دو چندانی برخوردار می باشد. به طوری که بدون یادگیری درس فارسی ، یادگیری دروس دیگر تقریباً غیر ممکن می باشد. چندین بار بود که آموزگار پایه دوم از وضعیت تحصیلی دو دانش آموز ابراز نگرانی می کرد و آنان را در حد دانش آموزان پایه اول هم نمی دانست . از عدم پیشرفت تحصیلی آنان صحبت می کرد؛ مدیر مدرسه با اولیای دانش آموزان ذکر قرار شد آنان به فرندان خود کمک کنند و همگام با معلم درس ها را تکرار و . شده ، مشاوراتی را بعمل آورد تمرین کنند. بعد از گذشت یک ماه ، متأسفانه پیشرفتی حاصل نشد در جلسه شورای معلمان وضعیت دانش آموزان مذکور مورد بحث قرار گرفت . پیشنهادهایی ارائه گردید و بنده را مامور رسیدگی به این دانش آموزان نمودند ، من هم با بررسی نمرات سال گذشته آنان و مشاوره با والدین و معلم پایه دوم آنان مطالبی را جمع آوری نمودم .

تجزیه و تحلیل اطلاعات

پس از مطالعه نمرات و مشاوراتی که با معلم پایه اول ، دوم و والدین این دانش آموزان صورت گرفت و راه های متعددی جهت تقویت املاي آنان مورد بررسی قرار گرفت و خلاصه یافته های حاصل از تجزیه و تحلیل به شرح زیر تدوین گردید.

برخی از علل ضعف دانش آموزان در درس املا از این قرار بود :

- بیش از دو سوم حروف الفبای فارسی را نمی شناختند و آن ها را با هم اشتباه می گرفتند .
- نظر به سن بالای معلم پایه اول (بیش از 20 سال سابقه تدریس) و عدم علاقه به تدریس در پایه اول ، در انجام تمرین و تکرار هجاها در سر کلاس کوتاهی شده بود .
- معلم پایه اول علل اصلی ضعف آنان را ، غیبت ها بیش از اندازه دانش آموزان ذکر کردند .
- تحصیلات کم والدین (زیر پنجم ابتدایی) و ضعف آگاهی آنها جهت رسیدگی به درس فرزندشان متناسب با نیاز آنها، یکی دیگر از علل ضعف دانش آموزان می باشد .

مراحل آموزش نوشتن دارای پنج مرحله مجزا است :

- 1- آموزش نوشتن غیر فعال (رونوسی)
- 2- آموزش نوشتن نیمه فعال (املا)
- 3- آموزش نوشتن فعال پایه یک (کلمه سازی)
- 4- آموزش نوشتن فعال پایه دو (جمله سازی)
- 5- آموزش نوشتن فعال (خلاق) انشا و انواع آن

با توجه به مشکل دانش آموزان در مرحله آموزش نوشتن نیمه فعال (املا) است به آموزش املا می پردازیم. مهارت املا نویسی به معنی توانایی جانشین کردن صحیح صورت نوشتاری حروف ، کلمات و جمله ها به جای صورت آوایی آنهاست. دانش آموزان باید به این مهارت دست یابند تا بتوانند به خوبی بین صورت تلفظی کلمه ها و حروف سازنده آن ها پیوند مناسبی برقرار کنند بدین ترتیب زمینه لازم برای پیشرفت آنان در درس های جمله نویسی، انشا و به طور کلی مهارت نوشتن بهتر فراهم می شود، دانش آموزان هنگام نوشتن املا» باید نکاتی را در باره صداهایی که بوسیله معلم در قالب کلمات و جمله ها بر زبان جاری می شود رعایت نمایند : الف) صداها را خوب بشنوند ، کلمه را کاملاً تشخیص داده و درک کنند. ب) کلمات را خوب تشخیص دهند آنها را به خاطر بیاورند و تصویر آنها را مجسم کنند و همچنین کلمه صحیح را در ذهنشان بازشناسی کنند. ج) کلمات را درست بنویسند ، حروف سازنده کلمه را صحیح بنویسند و کلمه را به درستی بازنویسی کنند واز توالی حروف به صورت مناسب استفاده کنند .

اشکالات املائی دانش آموزان که از دیدگاه زبان شناختی بر اثر اشکالات رسم الخطی ، تاثیر لهجه و گویش محلی دانش آموزان و فرایندهای آوایی حذف ، تبدیل ، افزایش و قلب به وجود می آیند از دیدگاه روان شناختی از موارد زیر سرچشمه می گیرند :

(الف) ضعف در حساسیت شنوایی ، مثال : ژاله - جاله ،

(ب) ضعف در حافظه شنوایی ، مثال جا انداختن کلمات ،

(ج) ضعف در حافظه دیداری ، مثال حيله - هيله ،

(د) ضعف در حافظه توالی دیداری ، مثال مادر - مارد

(ر) قرینه نویسی ، مثال دید ، و) وارونه نویسی ، مثال دید ،

(ز) عدم دقت ، مثال : گندم - کندم ،

(ح) نارسا نویسی ، مثال رستم - رسم

روش تدریس املا

املا یعنی نوشتن مطلبی که دیگری بگوید یا بخواند . درس املا در برنامه آموزشی دوره ابتدایی این اهداف را در بر می گیرد :

1- آموزش صورت صحیح نوشتاری کلمه ها و جمله های زبان فارسی

2- تشخیص اشکالات املائی دانش آموزان و رفع آنها

3- تمرین آموخته های نوشتاری دانش آموزان در رونویسی .

بدیهی است با نوشتاری که با غلط های املائی همراه باشد ارتباط زبانی بین افراد جامعه بخوبی برقرار نمیشود. بنابراین ، لزوم توجه به این درس کاملا روشن است علاوه بر اهداف فوق ، املا نویسی ، دانش آموزان را یاری می کند تا مهارت های خود را در این زمینه ها تقویت نمایند: 1- گوش دادن با دقت ، 2- تمرکز و توجه داشتن به گفتار گوینده (معلم) ، 3- آمادگی لازم برای گذر از رونویسی (نوشتن غیرفعال) جمله نویسی و انشا (نوشتن فعال)

نکات برجسته روش آموزش املاي فارسي :

1- توجه بیشتر به وجه آموزشی درس املا نسبت به وجه آزمونی آن ،

2- انعطاف پذیری در انتخاب تمرینات در هر جلسه املا ،

3- توجه به کلمات به عنوان عناصر سازنده جمله های زبانی ،

4- ارتباط زنجیر وار املاهای اخذ شده در جلسات گوناگون

معیارهاي ارزشیابی

عناصر دیگر روش آموزش املا، را به این صورت هم میتوان مرحله بندی کرد :

گام اول، انتخاب متن املا و نوشتن آن روی تخته سیاه و خواندن آن

گام دوم ، قرائت املا توسط معلم و نوشتن آن توسط دانش آموزان

گام سوم ، تصحیح گروهی املاها و تهیه فهرست خطاهای املايی

گام چهارم ، تمرینات متنوع با توجه به اولویت بندی اشکالات املايی استخراج شده.

انتخاب متن : در انتخاب متن املا به موارد زیر توجه شود : 1- متن مورد نظر حاوی جمله باشد و از انتخاب کلمه به تنهایی خودداری شود. 2- کلمات سازنده جملات متن از حروفی تشکیل شده باشند که قبلاً تدریس شده اند. 3- کلمات خارج از متن کتاب های درسی ، از 20 درصد کل کلمات بیشتر نباشد. 4- علاوه بر جملات موجود در کتاب های درسی ، با استفاده از کلمات خوانده شده ، جملات دیگری هم در نظر گرفته شوند . 5- در هر جلسه از کلماتی که در جلسات قبلی برای دانش آموزان مشکل بوده اند نیز استفاده شود تا بتوان درجه پیشرفت شاگردان را اندازه گیری کرد.

قرائت : معلم متن املا را از روی تابلو پاک کرده ، پس از آماده شدن دانش آموزان ، آن را با صدایی بلند و لحنی شمرده و حداکثر تا دو بار قرائت می کند . البته هنگام قرائت متن املا از خواندن کلمه به کلمه خودداری کرده ، متن را به صورت گروههای اسمی و فعلی یا جمله کامل قرائت می کند تا دانش آموزان با بافت جمله و معنای آن آشنا شوند . متن املا را با سرعت مناسب تکرار می کند تا کند نویسان هم ، اشکالات خود را بر طرف نمایند .

تصحیح گروهی : این گام با مشارکت کامل دانش آموزان انجام می شود و معلم بدون اشاره به نام آنان تک تک املاها را بررسی و مشکلات را استخراج می کند . به این ترتیب که معلم املاي اولین دانش آموز را در دست می گیرد و به کمک دانش آموز کلمات یاد شده را رونویسی می کند. سپس املاي دومین ، سومین و تا آخرین دانش آموز کلاس را در دست می گیرد و به کمک همان دانش آموز یا دانش آموز دیگری ، صورت صحیح غلط های املايی را روی تابلو ثبت می کند . البته هر جا که غلط ها تکراری بودند جلوی اولین مورد آن یک علامت (مثلا) می زند . در پایان با شمردن غلط ها ، اشکالات املايی دانش آموزان را اولویت بندی می کند .

تمرینات متنوع : در این گام معلم با توجه به مهمترین و پر تعداد ترین اشکالات املايی دانش آموزان با بکار گیری انواع تمرینات حرف نویسی و کلمه نویسی و همچنین تمرینات کلمه سازی و جمله سازی به تقویت توان نوشتاری دانش آموزان می پردازد .

راههای پیشنهادی برای تقویت املايی دانش آموزان ضعیف

با مطالعه اطلاعات جمع آوری شده در جلسه شورای معلمان جهت تقویت املا با پیشنهادات متعدد همکاران مواجه شدیم ، این پیشنهادات از این قرار بود : 1- دقت به مشق (رونویسی) و تصحیح غلط ها و رعایت خط زمینه 2- توجه به دست ورزی در دوره آمادگی 3- مطمئن شدن از شناخت حروف الفبای فارسی 4- بررسی دقیق تکلیف شب در خانه 5- توجه بیشتر به دانش آموزان کند نویس 6 - پرهیز از حرکات اضافی موقع گفتن املا 7- استفاده از دانش آموزان ممتاز برای روخوانی و تکرار و تمرین در کلاس 8- توجه به نوع نشستن 9- استفاده از کارت تند خوانی 10 - ترکیب صامت و مصوت 11 -اطمینان از تلفظ صحیح حروفات توسط دانش آموزان 12- تصحیح املا توسط خود دانش آموزان

خوشبختانه بعد از بیست جلسه دانش آموزان مشکل دار ، طوری پیشرفت کردند که معلم پایه دوم باورش نمی شد که این دانش آموزان ، همان دانش آموزان بیست روز پیش هستند . شرکت در بحث های کلاس ، پیشرفت در سایر دروس نتیجه تقویت دانش آموزان در درس املا بود . جهت تشویق دانش آموزانی که پیشرفت حاصل نموده اند مدیر مدرسه جوایزی را به آنان داد . اولیای دانش آموزان هم خیلی خوشحال بودند و حتی یکی از اولیا که بیسواد بود تصمیم گرفت که کلاس فشرده ای هم برای او جهت سواد آموزی بصورت خصوصی در نظر گرفته شود.

نتیجه گیری

اگر معلمان درس املا را همان طور که جدی می گیرند روش تدریس آن را نیز مطابق با روش تدریس های ارائه شده در کتاب های مراکز تربیت معلم تدریس کنند، به نظر می رسد دانش آموزان مشکلی در این درس نخواهند داشت. گروه های درسی نقش عمده ای در آشنایی و یادآوری روش تدریس املا را برعهده دارند. تا زمانی که دانش آموزان در مهارت خواندن پیشرفت نکرده اند صحبت از املا و املا گفتن بی مفهوم خواهد بود. انتخاب معلمان پایه اول از بین معلمان فعال و پر انرژی کمک موثری به تقویت املا دانش آموزان می کند. هر چه تعداد شاگردان یک کلاس مخصوصا پایه اول کمتر باشد معلم مربوطه وقت بیشتری برای رسیدگی به دانش آموزان ضعیف در املا خواهد داشت. کمک گرفتن از اولیا فقط برای تکرار و تمرین بیشتر می تواند در تقویت املا موثر باشد .

آموزگار : پروانه دولخانی

برگرفته از وبلاگ شخصی : <http://iteacher.blog.ir/>